

Archeologienota

Tervuren Smisstraat Waalse baan

Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Overzicht maatregelen.....	2
3	Gemotiveerd advies.....	3
3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	3
3.2	Waardering archeologische vindplaatsen	3
3.3	Impactbepaling	3
3.4	Bepalingen van de maatregelen	3
3.4.1	Kennispotentieel verder (voor)onderzoek	3
3.4.2	Volledigheid van het vooronderzoek.....	4
3.4.3	Keuze verder vooronderzoek	4
4	Programma van Maatregelen	5
4.1	Administratieve gegevens advieszone.....	5
4.2	Onderzoeksopdracht	5
4.2.1	Afbakening onderzoeksterrein	5
4.2.2	Onderzoeksdoelstellingen.....	6
4.2.3	Onderzoeksvragen	6
4.3	Maatregelen proefsleuvenonderzoek	7
4.3.1	Methoden en technieken.....	7
4.3.2	Eventuele afwijkende methodiek.....	8
4.4	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.....	8
4.5	Potentieel vervolgtraject na archeologisch vooronderzoek.....	9
5	Lijsten.....	10
5.1	Plannenlijst.....	10
5.2	Tabellenlijst	10
6	Bibliografie	10

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Tervuren, Smisstraat Waalse baan
Ligging	Smisstraat, Vossem, Tervuren, Vlaams-Brabant
Kadaster	Tervuren, Afdeling 3, Vossem, Sectie B, Perceelnummers 9H2, 9G2, 1W2, 1T2, 1A3, 1Y2, 2H, 3X en 3H
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2022-0271
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek 2022B51 Landschappelijk bodemonderzoek 2018J224 Verkennd archeologisch booronderzoek 2019A21
Bewaarplaats archief	BAAC Vlaanderen

Actoren

Auteur	Ben Van Genechten
--------	-------------------

Plangebied

Oppervlakte plangebied	ca. 72.650 m ²
Oppervlakte advieszone	ca. 7380 m ²
Kartering gewestplan	woongebied (0100), woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde (0101) en parkgebied (0500)

2 Overzicht maatregelen

Voor het plangebied werd in het verleden een archeologienota opgesteld (AN ID8812). Het bijhorend Programma van Maatregelen werd deels uitgevoerd waarna het verkavelingsplan alsnog werd aangepast en hierdoor een nieuwe archeologienota vereist is. Het reeds uitgevoerde onderzoek in kader van voorgaand PvM betreft een landschappelijk bodemonderzoek (2018J224) en een verkennend archeologisch booronderzoek (2019A21).

Advies	Oppervlak / aantal	Tijdstip	Voorwaarde
Proefsleuven	ca. 7380 m ² 5 proefsleuven	Na het verkrijgen van de vergunning en het rooien van de bomen	De te rooien bomen mogen enkel tot op het maaiveld gekapt worden. Het verwijderen van stronken kan enkel plaatsvinden na uitvoering van het archeologische veldwerk of tijdens de uitvoering van dit onderzoek onder begeleiding van de veldwerkleider

3 Gemotiveerd advies

3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied ligt in Vossem, deelgemeente van Tervuren. De cartografische en orthografische bronnen tonen aan dat de directe en ruimere omgeving van het plangebied voornamelijk in gebruik was als bosgebied of open vlakte. Landschappelijk gezien bevindt het plangebied zich in een lagergelegen gebied net ten noorden van de Voer. Het terrein loopt hierbij sterk op in noordelijke richting van + 55 tot + 85 m TAW.

Het bodembestand van het plangebied staat op de bodemkaart grotendeels gekarteerd als OT, sterk vergraven gronden. Deze vergraving kon aan de hand van controleboringen (AN 2017J351; ID 8812) niet vastgesteld worden. Samen met een klein gedeelte in het noordoosten van het plangebied, wordt het plangebied hoofdzakelijk omgeven door bodemtype Aba1.

3.2 Waardering archeologische vindplaatsen

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. De Ferrariskaart (1771-1778) geeft een goede weergave van het landgebruik vanaf postmiddeleeuwen. Hieruit kan worden vastgesteld dat de gronden voornamelijk als bosrijk gebied of open vlakte in gebruik waren. Bijgevolg is de verwachting ten opzichte voor deze latere periodes eerder laag.

Voor de oudere perioden (metaaltijden tot en met middeleeuwen) is er niets voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. De landschappelijke ligging van het plangebied nabij de Voer in een gradiëntzone kan evenwel een gunstige factor zijn voor het aantreffen van archeologische sporen uit deze perioden.

Op basis van het reeds uitgevoerde landschappelijke bodemonderzoek en verkennende archeologische booronderzoek worden geen concrete steentijdvindplaatsen verwacht binnen het onderzoeksgebied.

3.3 Impactbepaling

Het terrein wordt verkaveld in drie loten, slechts 2 loten zullen effectief verkaveld worden voor nieuwe bebouwing. Voor deze twee loten geldt bijgevolg een totaalverstoring.

3.4 Bepalingen van de maatregelen

3.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

Het potentieel op kennisvermeerdering voor het plangebied is hoog. Ook al zijn er geen meldingen van contexten uit de steentijd tot Romeinse periode te vinden in de ruime omgeving van het plangebied. De landschappelijke ligging van het plangebied nabij de Voer in een gradiëntzone kan evenwel een gunstige factor zijn voor het aantreffen van steentijdarcheologie of archeologische sporen uit deze perioden. Verder archeologisch onderzoek binnen de contouren van het plangebied kan leiden tot een grote kennisvermeerdering van het gebied.

Er zijn geen directe aanwijzingen dat het plangebied ooit ernstig verstoord werd. Het bodembestand van het plangebied staat op de bodemkaart grotendeels gekarteerd als OT, sterk vergraven gronden.

Deze vergraving kon aan de hand van controleboringen (AN 2017J351; ID8812) en een landschappelijk bodemonderzoek (2018J224) niet vastgesteld worden.

Tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek zijn zeven twijfelachtige vuursteenartefacten en twee natuursteenresten ingezameld als mogelijke indicator voor de aanwezigheid van vuursteenvindplaats(en) in het projectgebied. Hoe deze vondsten dienen te worden geïnterpreteerd is echter niet duidelijk: zijn ze door natuurlijke omstandigheden gevormd, betreft het 'losse vondsten', of zijn ze een aanwijzing voor de aanwezigheid van één of meerdere vuursteenclusters binnen het projectgebied? Het natuurlijk karakter van verschillende vondsten kan niet worden uitgesloten, aangezien een grote hoeveelheid grind/natuurlijke vuursteenkeien in ieder boorresidu aanwezig is. In combinatie met het zeer dubieuze karakter van de chips en splinters gaat het hier hoogstwaarschijnlijk om natuurlijk gevormd materiaal.

3.4.2 Volledigheid van het vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan of afwezigheid van een archeologische sporensite. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden. Bijgevolg is verder onderzoek in de vorm van proefsleuven aangewezen.

3.4.3 Keuze verder vooronderzoek

Tabel 1: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode.

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
PROEFSLEUVEN/ PROEFPUTTEN ONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	PROEFSLEUVENONDERZOEK IS HET MIDDEL BIJ UITSTEK OM DE AAN- OF AFWEZIGHEID VAN EEN MOGELIJKE ARCHEOLOGISCHE SPORENSITE NA TE GAAN

4 Programma van Maatregelen

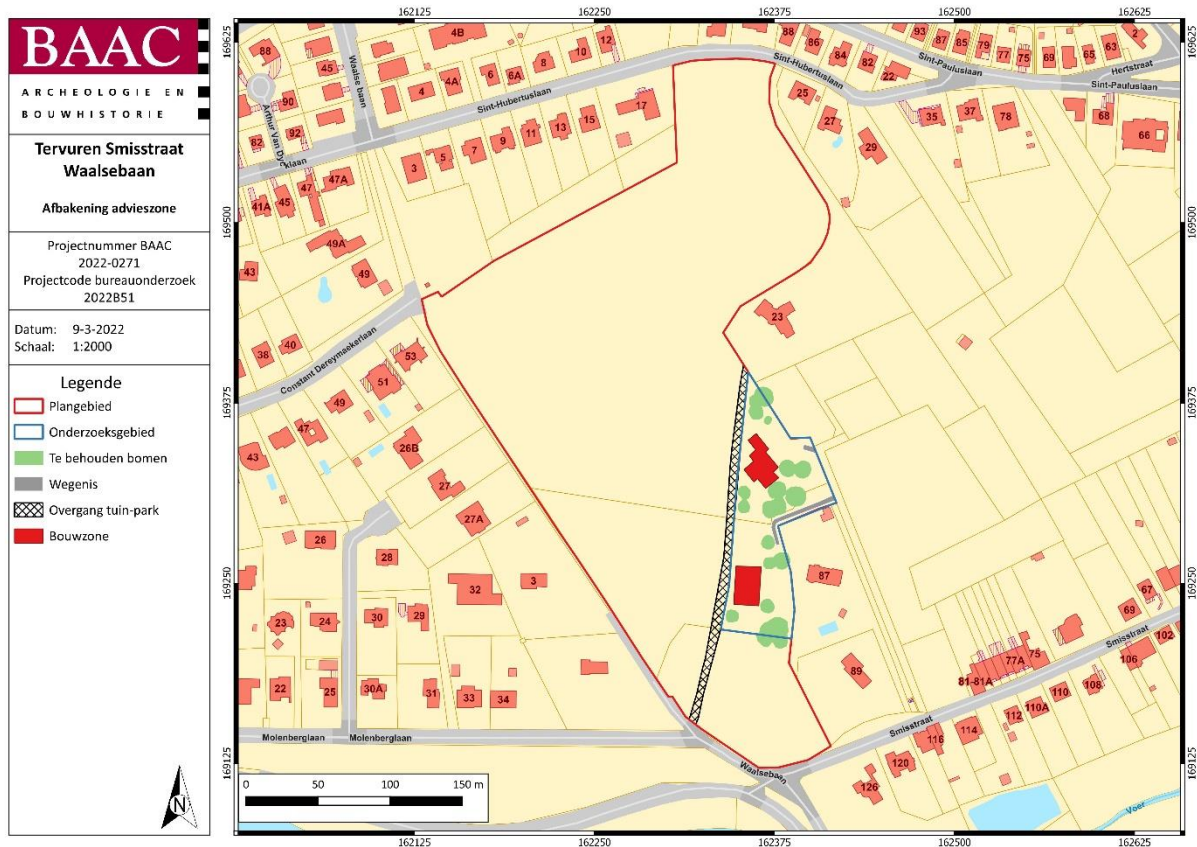
4.1 Administratieve gegevens advieszone

Naam site	Tervuren, Smisstraat Waalse baan		
Ligging	Smisstraat, Vossem, Tervuren, Vlaams-Brabant		
Kadaster	Tervuren, Afdeling 3, Vossem, Sectie B, Perceelnummers 2H en 3H		
Coördinaten	Noord	x: 162356,99	y: 169396,20
	Oost:	x: 162418,76	y: 169306,29
	Zuid:	x: 162386,25	y: 169211,68
	Zuidwest:	x: 162337,77	y: 169218,50
Oppervlakte advieszone	ca. 7380 m ²		

4.2 Onderzoeksoopdracht

4.2.1 Afbakening onderzoeksterrein

Het terrein wordt verkaveld in drie loten. Enkel binnen de loten met bouwzone wordt vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek aanbevolen. Binnen het onderzoeksgebied bevinden zich wel een groot deel te behouden bomen. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt ca. 7380 m².

Plan 1: Plangebied met afbakening van de zone voor proefsleuvenonderzoek
(digitaal; 1:2000; 09.03.2022)

4.2.2 Onderzoeksdoelstellingen

De doelstellingen van het verder vooronderzoek zijn dezelfde als de algemene doelstellingen van het vooronderzoek, zijnde het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken.

4.2.3 Onderzoeksvragen

Sporenbestand

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

Verder archeologisch onderzoek

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - o Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
 - o Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

4.3 Maatregelen proefsleuvenonderzoek

4.3.1 Methoden en technieken

Algemene bepalingen

Voor de algemene bepalingen aangaande de uitvoering van proefsleuvenonderzoek wordt verwezen naar de relevante hoofdstukken in de Code van Goede Praktijk.

Specifieke methodologie

Inplanting proefsleuven

De methode van parallelle proefsleuven wordt gebruikt. Over het terrein worden systematisch parallelle proefsleuven van ca. 1,80 - 2 m breed aangelegd met een tussenafstand van maximaal 15 meter. Rekening houdend met de specifieke topografie van het onderzoeksterrein worden de proefsleuven dwars over de lokale rug in het landschap aangelegd. Op deze manier maken de proefsleuven een transect op het landschap. De precieze locatie van bijkomende kijkvensters bij deze proefsleuven is vrij te bepalen op basis van het aangetroffen sporenbestand.

Oppervlakte en dekkingsgraad onderzoek

Er wordt 235 lopende meter proefsleuven ingepland, goed voor 423 m² onderzochte oppervlakte. De advieszone en zone met te behouden bomen hebben een respectievelijke oppervlakte van 7380 en 3750 m². Op deze manier wordt met de proefsleuven 11,65 % van het terrein onderzocht. Het is de bedoeling om met de proefsleuven en kijkvensters een dekking van ca. 12,5 % te behalen.

Selectie vondsten

Alle vondsten die tijdens de aanleg van de proefsleuven en het opschaven, couperen en afwerken van de sporen worden aangetroffen, worden verzameld en geregistreerd. Bij relevante archeologische sporen of bodemeenheden wordt daarenboven actief op zoek gegaan naar vondsten. Enkel in sporen met een duidelijk recente ouderdom worden niet alle vondsten systematisch ingezameld.

Staalname

Er worden in regel geen stalen genomen tijdens het onderzoek. Enkel gevoelige en relevante archeologische sporen of bodemeenheden worden indien gewenst bemonsterd. Deze bemonstering kadert echter niet binnen het beantwoorden van de onderzoeksvraagstelling zoals geformuleerd in de onderzoeksvragen. Dergelijke staalname en mogelijke verdere analyse van deze stalen dient dan ook bijkomend gemotiveerd te worden en gekaderd te worden binnen bijkomende onderzoeksvragen.

Referentieprofielen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek worden profielen geregistreerd, teneinde een zo representatief mogelijk beeld te bekomen van de bodemkundige en quartairgeologische opbouw van het plangebied. Rekening houdende met de natuurlijke, archeologische en technische omstandigheden worden deze profielen gelijkmatig over de hele site verspreid. Indien de veldwerkleider het noodzakelijk acht, of wanneer een afwijkende bodemopbouw wordt waargenomen wordt een representatieve selectie als referentieprofiel beschreven. Deze worden per laag of horizont lithologisch en bodemkundig beschreven. Belangrijke bodemeigenschappen, zoals textuur, oxidoreductie, kalkgehalte, biologische processen, chemische processen, mineralogische processen en bodemhorizonten werden gedetermineerd en beschreven. De beschrijving van de profielen gebeurde conform de FAO guidelines

for soil description en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems worden gedetermineerd conform het Belgisch bodemclassificatiesysteem.

Plan 2: Inplanting proefsleuven (digitaal; 1:800; 09.03.2022)

4.3.2 Eventuele afwijkende methodiek

In regel wordt het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd zoals voorgesteld in de specifieke methodologie. Indien bepaalde omstandigheden een afwijkende methodologie of techniek vereisen, wordt dit door de erkende archeoloog gemotiveerd in de nota.

4.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Mochten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

De te rooien bomen mogen enkel tot op het maaiveld gekapt worden. Het verwijderen van stronken kan enkel plaatsvinden na uitvoering van het archeologische veldwerk of tijdens de uitvoering van dit onderzoek onder begeleiding van de veldwerkleider.

4.5 Potentieel vervolgtraject na archeologisch vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek zijn diverse vervolgstappen mogelijk:

- Vrijgave

Wanneer het archeologisch potentieel van het terrein volledig behaald werd, kan een vrijgave geadviseerd worden. Er is in dit geval in het kader van de geplande werken geen bijkomende kenniswinst te behalen door middel van verder onderzoek.

- Opgraving

Wanneer nog kennisvermeerdering mogelijk is na het reeds uitgevoerde vooronderzoek, is verder onderzoek nuttig. De vastgestelde archeologisch waardevolle zones van het plangebied zullen geadviseerd worden voor opgraving, wanneer deze verstoord zullen worden bij de uitvoering van de geplande werken. De rapportage hiervan en het natuurwetenschappelijk onderzoek na afloop van de opgraving maakt deel uit van het archeologisch traject.

- Behoud in situ

Behoud in situ kan plaatsvinden wanneer de geplande werken de aanwezige waardevolle archeologisch resten niet bedreigen of in zulke mate kunnen aangepast worden, zodanig dat dit behoud kan gegarandeerd worden. Het advies voor behoud in situ omvat een duidelijke beschrijving van de maatregelen die hiervoor noodzakelijk zijn.

- Een combinatie van voorgaande opties

Het plangebied kan opgedeeld worden in zones, waarbinnen verschillende van bovenstaande adviezen van toepassing zijn. De opdeling wordt in het eindadvies duidelijk opgemaakt en in kaart gebracht en een programma van maatregelen voor elk van deze zones wordt opgesteld.

De keuze van het vervolgtraject wordt op basis van al het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek gemaakt, beschreven en gemotiveerd in de nota, die in akte genomen dient te worden. Indien uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem blijkt dat een opgraving noodzakelijk is, dient dus rekening gehouden te worden met de uitvoering van deze opgraving, alsook de uitwerking van de opgravingsresultaten, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie en restauratie. De specifieke invulling van de uitwerking van de opgravingsresultaten, van het natuurwetenschappelijk onderzoek en van de conservatie en restauratie zullen in het programma van maatregelen van de nota van het onderzoek in uitgesteld traject worden vastgelegd. Verder onderzoek in de vorm van een opgraving kan pas uitgevoerd worden, wanneer de vergunning voor de geplande werken verleend werd en na het uitvoeren van de melding aanvang onderzoek door de erkende archeoloog.

5 Lijsten

5.1 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied met afbakening van de zone voor proefsleuvenonderzoek	5
Plan 2: Inplanting proefsleuven (digitaal; 1:800; 09.03.2022)	8

5.2 Tabellenlijst

Tabel 1: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode.	4
---	---

6 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at:
https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.